

MERI-POHJOLAN OPISTOPIIRI

Kehittämissuunnitelma

2021-2025

Tekijät

Anu Hultqvist, Jokihelmen opisto

Seija Pulli-Marjakangas, Ylivieskan seudun kansalaisopisto

Anu Leinonen, Oulujärven opisto

Piritta Rossi, Raahe-opisto

Kim Oja, Jokilatvan opisto

Outi Lohi, Oulu-opisto

Tarja Peitsaho, Kaukametsän opisto

Minna Kärkkäinen, Oulujoki-opisto

Jaana Soronen, Iin kansalaisopisto

Johanna Kilpijärvi, Pudasjärven kansalaisopisto

Jaana Soronen, Iin kansalaisopisto

Anna-Maija Joensuu, Raahe-opisto

Vuokko Nyman, Pudasjärven kansalaisopisto

Marjut Sonninen, Sotkamon kansalaisopisto

Riikka Bergdahl, KETTERÄ-hanke

Tarja Takala-Hotti, KETTERÄ-hanke

Krista Kohtakangas, Lapin yliopisto

Kehittämiskokonaisuus 3 päivitetty Meri-Pohjolan opistopiirin kokouksessa 9/2024.

Sisältö

Kuvaus opistopiirin toiminnasta

Kehittämissuunnitelman tavoitteet ja merkitys opistojen kehittämisessä

Opistopiirin arvot ja Visio 2025

Kehittämiskokonaisuus 1: Vaikuttaminen ja opistotyön näkyväksi tekeminen Meri-Pohjolan opistopiirin kansalaisopistoissa

Kehittämiskokonaisuus 2: Muuttuneet opetusjärjestelyt ja asiakasmäärien ylläpitäminen

Kehittämiskokonaisuus 3: Aktiivinen ja vastuullinen toimijuus paikallisella ja globaalilla tasolla

Esittely

Meri-Pohjolan opistopiiri on Pohjois-Pohjanmaan (16 kansalaisopistoa) ja Kainuun maakunnan (3 kansalaisopistoa) muodostama yhteistyöverkosto, jonka tarkoituksena on kehittää alueen kansalaisopistojen yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta.

Meri-Pohjolan opistopiiriin kuuluvat lin kansalaisopisto, Jokihelmen opisto, Jokilatvan opisto, Kalajoen kansalaisopisto, Kaukametsän opisto, Kempeleen kansalaisopisto, Kianta-Opisto, Kuusamo-opiston kansalaisopisto, Lakeuden ko, Oulujoki-Opisto, Oulujärven kansalaisopisto, Oulu-opisto, Pudasjärven kansalaisopisto, Raahe-opisto, Ruukin kansalaisopisto, Sotkamon kansalaisopisto, Taivalkosken kansalaisopisto, Vuolle-opisto ja Ylivieskan seudun kansalaisopisto.

Piiritoimikunnan puheenjohtajana toimii Oulu-opiston rehtori Outi Lohi, sihteerinä Taivalkosken kansalaisopiston rehtori Kati Koivukangas ja rahastonhoitajana Jokihelmen opiston rehtori Anu Hultqvist.

Opistopiiri valvoo opistojen yhteisiä etuja sekä tekee tunnetuksi kansalaisopistotyötä koko toiminta-alueellaan. Meri-Pohjolan opistopiiri on järjestänyt vuosikymmenten ajan täydennyskoulutuksia ja yhteisiä tapaamisia henkilöstölleen eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata ja Kainuuta.

Opistopiirin vahvuuksia ovat kattavat maantieteellisesti kattava toiminta-alue, toiminnan monipuolisuus, laatutyö ja vaikuttavuus, ammattimaisuus ja kyky nopeaan reagointiin. Toiminnan kulmakivenä ovat yhteistyökykyisyys ja osallistujien välinen vertaistuki.

Kehittämissuunnitelman tavoitteet ja merkitys opistojen kehittämisessä

Kehittämissuunnitelman tavoitteena on nostaa esiin ja linjata sellaisia keskeisiä näkökulmia, joissa opistojen välinen yhteistyö tuottaa etuja. Suunnitelma on työstetty KETTERÄ-hankkeen työpajoissa keväällä 2021, osallistavin menetelmin ja jokaisen opiston lähtökohdat tunnistaen ja huomioiden. Kehittämistavoitteiksi nostetut teemat on tunnistettu koko kansalaisopistokenttää koskeviksi, mutta toisaalta myös alueellista vaikuttavuutta ja toiminnan jatkuvuutta turvaaviksi näkökulmiksi.

Kehittämissuunnitelma elää mukana opistopiirin toiminnassa. Se käydään läpi vuosittain opistopiirin edustajainkokouksessa ja piiritoimikunta käsittelee, tarkentaa ja toimeenpanee sen sisältöjä. Lisäksi opistopiirin opistotreffeille voidaan nostaa kehittämissuunnitelman asioita käsiteltäviksi.

Suunnitelman toteuttaminen vakiinnuttaa yhteistyön toimintatapoja, antaa tukea ja suuntaviivoja opistojen kehittämiselle. Se tukee yhdessä tekemisen henkeä ja jaksamista sekä rohkaisee osaamisen jakamiseen. Lisäksi se edistää ennakoivaa ja tulevaisuuteen suuntautunutta toimintatapaa ja vastuuttaa osallisia aktiivisuuteen. Yhtä lailla kehittämissuunnitelma nostaa esiin kansalaisopistotoiminnan arvoa ja kaikkien sen toimijoiden merkitystä laadukkaan sivistystyön toteuttajina.

Opistopiirin arvot

Sivistyksen edistämisen tarve on ja säilyy, vaikka se muuttaa yhteiskunnan muutoksen myötä muotoaan. Kansalaisopistot ovat historiallisesti olleet merkittäviä kansakunnan sivistäjiä niin sydämen sivistyksen kuin tiedollisen ja taidollisen opiskelun kautta.

Toimintamme pyrkimyksenä on tuottaa kansalaisia, jotka ymmärtävät toimintansa seuraamuksia, oman osallisuutensa merkityksen sekä erilaisia ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia keskinäisriippuvuuksia.

Toimintaamme kehittämällä ja sivistyksen arvot auki puhumalla edistämme kykyämme reagoida yhteiskunnan ja asiakkaiden tarpeiden muutoksiin, sekä olemaan toiminnassamme joustavia ja reagointikykyisiä.

Opistopiirin arvot

Opistopiiri sitoutuu edistämään ekososiaalista sivistystä, jota täydentävät arvot ovat vapaus, vastuullisuus, kohtuullisuus sekä ihmistenvälisyys.

- Vapaus rakentuu sekä kansalaisopistojen toiminnan järjestämisen vapaudesta että kansalaisten osallistumisen vapaudesta. Opistojen asiakkaita tuetaan heidän halussaan ja toiveissaan kehittyä ja opiskella tavoitteellisesti tai omaksi ilokseen. Opistopiiri tukee ja edistää opistojensa osaamista, resursseja ja hyviä käytäntöjä jakamalla keinoja tiiviin vuoropuhelun ylläpitämiseen sekä tarpeiden ja toteutuksen kohtaamiseen.
- Kohtuullisuuden periaatetta toteutetaan sivistystehtävän rinnalla tarjoamalla kustannustehokasta ja vaikuttavaa kansalaisopistotoimintaa opistopiirin alueella, edistäen kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Opistopiirissä voidaan voimia yhdistäen kehittää opistotoiminnan alueellista edunvalvontaa sekä tukea vaikuttavuudesta viestimistä omistajayhteisöille.
- Vastuullisesti toimiva sivistynyt kansalainen ymmärtää oman toimintansa vaikutuksen muihin ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan niin lähellä kuin kaukanakin, ja hän osaa toimia myötätuntoisesti ja osallisuutta edistäen. Opistopiiri edistää elinikäistä oppimisen tasavertaisia mahdollisuuksia huomioimalla erilaisten asiakasryhmien sekä opistojen toimintaympäristön erityispiirteitä sekä jalkauttamalla kestävän kehityksen mukaista toimintaa opistoihin. Kansalaisopistoille tunnusomaista perinnetietoisuutta sekä perinteiden vaalimista tuodaan esiin.
- Ihmisläheiset ja humanit arvot läpileikkaavat koko kentän toimintaa. Opistopiirin toiminnan lähtökohtana on sen toimijoiden sekä opistojen keskinäinen samanarvoisuus sekä yhdenvertaisuus. Yhteistyötä tehdään kunnioittavassa ja rakentavassa hengessä. Opistoja tuetaan saavutettavuuden edistämisessä.

Visio tulevaisuudesta 2025

- Tulevaisuuden opistopiiri toimii vakaalla ja luotettavasti organisoituneella pohjalla, johon yksittäiset opistot voivat tukeutua. Yhteistyön pohjalta on luotu yhteiset suuntaviivat sekä toteutetaan alueellista edunvalvontaa. Opistopiirin tasolla on kartoitettu rekisteröityneenä yhdistyksenä toimimisen edut ja haitat sekä tämän tarkastelun pohjalta päädytty ratkaisuun.
- Opistopiirissä on toteutettu kansalaisopistotoiminnan profiilin nostamista. Aktiivisen markkinointiviestinnän kautta tasapainoistamme asiakas-kuntamme ja heille tarjottavan laadukkaan opetuksen määrän, jotta kaikki kuntalaiset voivat opiskella kansalaisopistoissamme. Opiskeluun liittyviä mielikuvia on modernisoitu ja kansalaisopistot profiloituvat entistä paremmin kaikkien kuntalaisten oppilaitoksena. Brändityön tuloksena koko Suomi tuntee kansalaisopistotoiminnan ja sen vaikuttavuuden alueellisella ja kansallisella tasolla. Opistotoiminnan toimintamallia on esitelty ja edistetty myös muissa Pohjoismaissa.
- Kansalaisopistot tekevät edullisesti merkittävää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä. Omistajayhteisöt ovat tietoisia ja vakuuttuneita opistotoiminnan vaikuttavuudesta. Kunnat ovat sitoutuneet opistotoiminnan rahoituksen turvaamiseen ja ymmärtävät kansalaisopistotoiminnan hyvinvointia tuovan merkityksen euroineen. Opistot pystyvät osoittamaan ja perustelemaan toimintansa vaikuttavuutta.

Visio tulevaisuudesta 2025

- Opistopiirissä on tutkittu ja löydetty käytäntöjä yhteiseen kurssisuunnitteluun sekä opetuksen laadun kehittämiseen esimerkiksi digiopettajuutta kehittämällä. Lisäksi palautteen keräämistä ja opetuksen kohdentamista varten on kehitetty yhdessä toimivia välineitä. Opistojen toimijat ovat ajan tasalla erilaisten opintosuoritusmallien, esimerkiksi henkilökohtaisten oppimistilien, mahdollisuuksista ja käyttöönotosta.
- Opistopiirissä on riittävästi osaavaa työvoimaa ja kansalaisopistojen työmahdollisuuksista on viestitty monipuolisesti potentiaalisille opettajaehdokkaille, kuten opiskelijoille ja maahanmuuttajille. Opettajien työnkuvat ja palkkausasiat ovat ajan tasalla.
- Opistopiiri toimikuntineen on itse aktiivinen edunvalvonnan ja vaikuttamisen toimija, joka aktiivisesti viestii ja edistää alueellisten toimijoiden toiminnan sujuvuutta. Kehittämissuunnitelman avulla on luotu yhteiset suuntaviivat toiminnalle ja sen käyttö on rutiininomainen osa toimintaa.

Kehittämis- kokonaisuus 1.

Vaikuttaminen ja opistotyön näkyväksi tekeminen Meri- Pohjolan opistopiirin kansalaisopistoissa

Mitä tavoitellaan

- Kentällä on tunnistettu suuri tarve opistopiirin ja kansalaisopistojen merkityksen ja näkyvyyden lisäämiseksi. Kentälle tulee uusia toimijoita ja koulutuksen järjestäjiä, jotka järjestävät samansisältöistä tarjontaa.
- Kansalaisopisto on oppilaitos, jonka opetustoimintaa määrittää aina opetussuunnitelma. Sen opettajat ovat ammattitaitoisia ja opetus laadukasta. Kansalaisopistoissa annettava opetus on myös kustannustehokasta. Näitä tärkeitä tekijöitä halutaan nostaa esille tulevaisuuden opistotyön näkyväksi tekemisessä.

Kehittämis- kokonaisuus 1.

Vaikuttaminen ja opistotyön näkyväksi tekeminen Meri- Pohjolan opistopiirin kansalaisopistoissa

Toimenpide: Yhteinen viestintäkampanja

- Tiedottamisen ja markkinoinnin taitojen päivittäminen, opistojen henkilöstön kouluttaminen ja viestinnän aikatauluttaminen vuoden kiertoon mahdollisimman osuvasti. Esimerkiksi viestintään liittyvä hanke, jolla koulutetaan kansalaisopistojen toimijoita viestijöinä sekä kehitetään osaamista erilaisten asiakaskohderyhmien käyttämien viestintäkanaviin.
- Ammattilaisten käyttäminen markkinoinnin ja brändäämisen apuna
- Ajantasaisten hintatietojen selvittäminen tv- ja radiomainonnan (esim. Pooki) puolelta.
- Ehdotus Kansalaisopistojen liitolle kansallisen kampanjan käynnistämiseksi, jota voisi jalkauttaa alueellisesti
- Omista kansalaisopisto-opinnoistaan tai niistä alkaneesta urapolusta omilla kasvoillaan viestittävien henkilöiden kartoittaminen mainoskampanjaa varten

Kehittämis- kokonaisuus 1.

Vaikuttaminen ja opistotyön näkyväksi tekeminen Meri- Pohjolan opistopiirin kansalaisopistoissa

Toimenpide: Opistotyön näkyväksi tekeminen omistajayhteisöille sekä muille yleisölle

- Kartoitetaan ja tilataan laskelma opistojen toiminnan vaikuttavuudesta kunnissa euromääräisesti
- Sanallistetaan toiminnan sivistyksellistä itseisarvoa esimerkiksi kulttuurintuotannon hyvinvointia tuottavan vaikutuksen esille tuomista
- Suunnitellaan oma kampanja luottamushenkilöille: Minä kuntatoimijana ja kansalaisopiston opiskelijana
- Kehitetään vaikuttajaviestinnän osaamista ja keinoja esimerkiksi osana viestintähanketta
- Edistetään vuoropuhelua kuntien hyvinvoinnin ja terveyden ryhmien kanssa
- Tuodaan itse aktiivisesti esille omaa opistoa esimerkiksi esiintymis- ja konserttitilanteissa. Pidetään huoli, että ohjelmanumeroiden yhteydessä tulee mainitaksi kansalaisopisto, jossa esitys/ohjelma/taito on kehitetty.

Kehittämis- kokonaisuus 2.

Muuttuneet opetusjärjestelyt ja asiakasmäärien ylläpitäminen

Mitä tavoitellaan

- Muuttuneet opetusjärjestelyt haastavat kansalaisopetuksen pedagogiikkaa ja digiosaamista. Vuorovaikutus, kohtaaminen ja sosiaalinen yhteys ovat edelleen tärkeää opetusta suunniteltaessa. Etä- ja verkko-opetus tuo uusia mahdollisuuksia perinteisen lähiopetuksen rinnalle monissa aineissa.
- Epidemian aikana asiakkaita on jäänyt pois kursseilta. Keinoja ja keksintöjä heidän takaisin saamiseen on tärkeä kehittää ja keksiä. Asiakkaat ovat valmiita ja halukkaita oppimaan uudella tavalla. Oppilaitokset ja niiden rehtorit kannustavat, tukevat ja antavat valmiuksia opetuksen toteutukseen modernein välinein. Osana viestintää voidaan tuoda esiin, että opiskelemaan on turvallista tulla.
- Yhteistä edunvalvontaa ja vaikuttavuutta edistämällä voidaan tarttua kansalaisopistojen toimintaan vaikuttaviin politiikkalinjauksiin ja suunnitelmiin.

Kehittämis- kokonaisuus 2.

Muuttuneet opetusjärjestelyt ja asiakasmäärien ylläpitäminen

Toimenpide: Digipedagogiikan kehittäminen

- Digitaidot nyky maailman kansalaistaitona ovat opettajan valttikortti työllistymiseen. Opistopiirin hankkeissa on järjestetty koulutuksia tekniseen digiosaamiseen ja niitä jatketaan edelleen.
- Seuraavaksi on tärkeää kehittää etä- ja verkko-opetuksen pedagogiikkaa. Myös lähiopetuksen tueksi on tärkeää kehittää verkko-opetusta.
- Opistopiirissä järjestetään digipedagogiikkaa kehittäviä hankkeita niin, että erityisosaajat, hyvät persoonat ja käytännön taitajat saadaan esiin opettamaan ja jakamaan tietoa ja taitoa etä- ja verkko-opetuksena.
- Jatketaan ja tuetaan vertaismentorointia opistopiirin toimijoiden kesken.

Kehittämis- kokonaisuus 2.

Muuttuneet opetusjärjestelyt ja asiakasmäärien ylläpitäminen

Toimenpide: Edunvalvonta ja kilpailevan toiminnan seurausten ennakointi

- Kun havaitsemme jonkin toimintaamme vaikuttavan signaalin, otamme sen ennakoivasti yhteiseen käsittelyyn. Jokaisella opistolaisella on vapaus ja vastuu nostaa asioita piiritoimikunnan kokouksessa käsiteltäväksi.
- Harrastemallin seurausten ennakointi:
 - Luodaan opistopiirin yhteinen linjaus/kannanotto
 - Pyritään aktiiviseen keskusteluun asiasta päättävien tahojen kanssa.
 - Luodaan keskusteluyhteys kuntapäättäjiin ja haetaan yhteistä näkemystä kansalaisopistojen asiantuntijoiden/osaajien verkoston roolista harrastemallin toteuttamisesta.
 - Edunvalvonta ja palkkauksesta kiinni pitäminen, mikäli opistojen opettajakuntaa hyödynnetään harrastetoiminnan toteuttamisessa.

Kehittämis- kokonaisuus 2.

Muuttuneet opetusjärjestelyt ja asiakasmäärien ylläpitäminen

Toimenpide: Opettajien rekrytointi

- Kansalaisopisto-opettajuus nostetaan esille myös yliopistojen opettajankoulutusohjelmassa siten, että opiskelijat valmistautuessaan opettajuuteen, tietävät/tuntevat/osaavat valmistautua toimimaan myös kansalaisopiston opettajana.
- Selkeytetään tehtäväkuvia siten, että työn piirteet ovat selvillä jo virkaa tai tuntiopettajuutta haettaessa (iltatyöpainotteisuus, asiakashakuisuus, työn syklistyys, työn itsenäisyys, palkkaus, työn vapaus).
- Kartoitetaan yhteisopettajuuden mahdollisuuksia opistoissa.
- Kehitetään keinoja opistoille aktiivisesti viestiä opettajatarpeistaan potentiaalisille toimijoille (opiskelijat, maahanmuuttajat jne.).

Kehittämiskokonaisuus 3.

Aktiivinen ja vastuullinen toimijuus paikallisella ja globaalilla tasolla

Mitä tavoitellaan

- Parannetaan opistoyhteisöjen jäsenten kykyä osallistua aktiivisesti ja vastuullisesti yhteiskunnassa.
- Edistetään kulttuurienvälistä ymmärrystä ja kommunikaatiota sekä kansainvälistä yhteistyötä.
- Vahvistetaan opettajuutta kestävän elämäntavan taitoihin ja planetaarisuuteen, jolloin tullaan tietoisiksi ilmastonmuutosta hidastavista ja luonnon monimuotoisuutta edistävästä teoista sekä muista ympäristön hyvinvointiin vaikuttavista tapahtumista.
- Kehitetään yhteisön jäsenten hyvinvointia ja onnellisuutta tunnistamalla alueet, joissa tarvitaan parannusta. Pienetkin muutokset voivat johtaa suuriin parannuksiin ajan kanssa. Itsensä kehittämiseen tarvitaan realistisia ja saavutettavia tavoitteita, jotka lisäävät tyytyväisyyttä ja onnellisuutta.

Kehittämiskokonaisuus 3.

Aktiivinen ja vastuullinen toimijuus paikallisella ja globaalilla tasolla

Toimenpide: kansalliset ja kansainväliset projektit

- Opistopiirissä järjestetään koulutuksia ja hankkeita, jotka keskittyvät kansalaistaitoihin, kuten teknologian käyttöön, kriittiseen ajatteluun, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja kestäväen elämäntavan arvoihin.
- Suunnitellaan tapahtumia ja koulutuskokonaisuuksia, joissa yhteisön jäsenet voivat oppia eri kulttuureista ja kehittää kulttuurienvälistä ymmärrystä. Tämä auttaa opettajia integroimaan planetaarisuuden käsitteen opetukseensa.
- Kannustetaan osallistumista kansainvälisiin projekteihin ja vaihto-ohjelmiin. Tarjotaan kielikursseja, jotka parantavat yhteisön jäsenten kykyä kommunikoida kansainvälisissä yhteyksissä.
- Luodaan ohjelmia ja aktiviteetteja edistäen henkilöstöjen onnellistamista ja hyvinvointia.
- Opistopiirissä laaditaan yhteinen aikataulu, jossa määritellään toimenpiteiden toteutuksen ajankohdat.